

Luthers evangeliske gudstjenesteordning I skal synge i jeres kirker

I MIN UNGDOM lærte jeg, at først, da Luther kom til, kunne folk forstå noget som helst af gudstjenesten, som kun var på latin, og hvor menigheden kun var tilskuere og slet ikke sang, og at Luther smed munkesangen ud og gik ud på gader og stræder og tog folkets sange ind i kirken og gjorde dem til salmer. Og jeg lærte det som et argument for, at vi skulle gøre ligeså: Hente noget mere folkeligt eller populært musik og melodier ind, for at 'folk' (som vel altid også er en selv) gad at høre på det og måske kunne få noget af forkyndelsen og ordene med.

Der er mange måder at forme gudstjenestens liturgi og musik og hele udtryk på, og der er mange forskellige hensyn og motiver for de valg, man træffer i forhold til gudstjenestens musik og liturgi. Men når det er blevet skik hos os i folkekirken, som bærer navnet evangelisk-luthersk, at henvise til Luther som autoritet eller inspirationskilde på det musikalske og liturgiske område, kan det engang imellem være godt at søge til kilderne. 500-året for reformationens begyndelse er også en anledning til at se på Luthers musikalske og liturgiske indsats og blive opmærksom på både brud og nyskabelser såvel som kontinuitet og videreførelse.

Gudstjenesten var på Luthers tid helt og holdent musikalsk. Da Luther bliver bedt om at udforme en ny gudstjenesteordning, der helt igennem er på modersmålet, er han tilbageholdende. Det sker bl.a. med den begrun-

delse, at der må skaffes en musik, der passer til det tyske sprog. For man kan ikke bare bruge den samme musik som til latin – toner og sprog skal passe til hinanden, ellers er det bare en dårlig efterligning 'ligesom aberne gør'. Det er åbenbart utænkeligt for ham, at en gudstjenesterevision bare skulle forholde sig til teksterne og gangen i gudstjenesten – nej, gudstjenesten er gennemkomponeret, et helt musikalsk forløb.

Da Luther derfor endelig i 1525 giver sig i kast med at udforme en liturgi for gudstjeneste på modersmålet, sker det i samarbejde med to kurfyrstelige 'syngemestre', altså professionelle, højtuddannede musikere. Arbejdet med Deutsche Messe er et vidnebyrd om den uløselige forbindelse mellem ord og toner, sprog og musik, som er et kendetegn for Luthers tænkning og praksis, og som også har præget gudstjenesteliv og musikliv i vores del af verden

Det nye i Luthers musikalsk-liturgiske arbejde var dels måden at synge teksterne på – for alle tekstlæsninger i gudstjenesten blev sunget af præsterne efter bestemte regler. Dels naturligvis den nye forklaring og formaning i nadverliturgien om, hvordan man skulle forstå nadveren. Og ikke mindst menighedssangen: Menighedssang på modersmålet kunne indgå som de faste led i gudstjenesten – f.eks. introitus (= indgangssalme), trosbekendelsen, sanctus ('Hellig, hellig, hellig'). Det er begyn-

delsen til vores salmemesse, hvor næsten alle de 'faste led' i gudstjenesten er blevet erstattet med salmer – men hvor vi måske i mellemtiden har glemt, at de faktisk havde en bestemt funktion som led i gudstjenestens forløb og derfor betragter og oplever gudstjenesten anderledes: som en vekslen mellem sange og ord, fremfor som et samlet musikalsk forløb, hvor ord og toner er forenet, og hvor forskellige stemmer og sange bærer forskellige dele.

De evangeliske gudstjenestereformer

Når det overhovedet blev nødvendigt for de evangeliske at formulere nye gudstjenesteordninger var det først og fremmest på grund af opgøret med nadverteologien og alle de udtryk, den havde i messens liturgi samt opgøret med helgentilbedelsen. Der skulle så at sige renses ud i de liturgiske udtryk, så man ikke sang og hørte noget sludder i gudstjenesten, der fastholdt menigheden i de falske anskuelser og gjorde gudstjenesten til en 'gerning', en præstation, som man skulle yde for at tilfredsstille Gud. Alle anstrengelser på liturgiens område går for Luthers vedkommende ud på at få vendt gudstjenestens væsen fra at være et offer eller en ydelse fra mennesker til Gud til at være Guds gave til mennesker og et sted for bøn og lovprisning og tak og for indøvelse i biblens ord og troens lærdomme – kort sagt: en tilegnelse af, hvad kristentro er og betyder. Der kommer i de evangeliske gudstjenesteordninger et væsentligt element af undervisning – katekismus. Men det er ikke at forstå som en intellektuel modsætning til spiritualiteten, musikken og de æstetiske udtryk. Tværtimod skal alt i gudstjenesten æstetisk, musikalsk og intellektuelt virke sammen til Guds ære og menighedens opbyggelse.

Biskop Marianne Christiansen, Haderslev

Søndag den 29. oktober fejrer de danske menigheder under Dansk Kirke i Sydslesvig reformationens jubilæet med festgudstjeneste i Helligåndskirken kl. 10.00. Prædikant er biskop Marianne Christiansen, Haderslev.

Kirkerådsvalet står for døren Så skal der vælges

TIRSDAG DEN 7. november er fastlagt til valg-aften i alle 6 kredse under Dansk Kirke i Sydslesvig (DKS). Her vælges medlemmerne til det nye Kirkeråd for perioden 1. søndag i advent 2017 frem til udgangen af kirkeåret 2021. Rådet består af 7 læge medlemmer, 3 præster og provsten og er en melleminstans mellem Kirkedagen, som er DKS' højeste organ og forretningsudvalget.

DKS er en sammenslutning af danske menigheder i Sydslesvig. Kirkerådet har en meget vigtig funktion i forhold til disse, idet rådet skal bestræbe sig på at opnå et 'helikopterperspektiv' og f.eks. med jævne mellemrum drøfte den tilskudspolitik, der er fastlagt i den såkaldte refusionsordning.

Vi drøfter byggesager, ikke mindst hvad angår præstegårde. Her er den helt store udfordring, at vores bygningsmasse næsten hele vejen rundt er af ældre dato. Vi er ikke nogen rig kirkelig organisation sammenholdt med de midler, man har i Folkekirken. Men vi skal appellere til de samme få kandidater til stillingerne. Og så længe vi opretholder kravet om bopælspligt, er det nødvendigt at kunne tilbyde en rimeligt udstyret præstebolig.

Hvor der måtte være behov for det, forsøger kirkerådsmedlemmerne at støtte lokale initiativer eller hjælpe en menighed, der er havnet i en vanskelig situation grundet svigtende medlemstilgang eller uforudselige udgifter.

DKS er ikke en ø i det sydslesvigske fællesskab. Vi samarbejder i vidt omfang med de andre organisationer, hvorfor der på Kirkerådets initiativ skal findes mange delegerede og medlemmer til andre organisationers organer, f.eks. Dansk Sundhedstjeneste eller Det Sydslesvigske Samråd. Som følge heraf indgår delegerede fra DKS i en hel del sydslesvigske udvalg. Kontaktfladen fra Kirkerådet og ud (endda over grænsen) er derfor stor. Hvad der sker med skoler og forsamlingshuse, Christianslyst og andre 'fælles goder' er sandelig heller ikke ligegyldigt for menighedernes muligheder for at opretholde prædikesteder.

Et af de faste punkter på Kirkerådets dagsorden er forholdet til Danske Sømands- og Udlandskirker (DSUK). Kirkedagen har ret til at vælge et medlem til DSUK's bestyrelse. DSUK er ansættende myndighed i forhold til menighedernes præster. Den årlige bevilling fra Kirkeministeriet formidles igennem DSUK.

Kirkerådet skal altid have for øje, at DSUK er en organisation, der repræsenterer meget forskellige interesser. Her er vores mindretalsforhold repræsenteret ved siden af emigrantmenigheder, storbymenigheder og menigheder omkring de gamle sømandskirker. Der dukker hele tiden nye udfordringer op, og derfor er dialogen med Kirkerådet nødvendig, så vi ikke bliver klemte.

Kirkerådet drøfter også embedssager, men udelukkende hvad angår struktur. Kirkerådet er normalt kun involveret i ansættelsessager, når det drejer sig om stillingerne som forretningsfører og provst. Men jævnlige strukturdrøftelser er vigtige. DSUK har brug for indstillinger fra Sydslesvig i ansvarlig omgang med tilskudsmidlerne fra Kirkeministeriet. Præstembeder nord for grænsen vurderes (omfang og opgaver) ved næsten hvert eneste præsteskift. Det samme sker som regel i Sydslesvig.

Kirkerådet har ansvaret for afviklingen af Kirkedagen og har f.eks. også dialogen med Sydslesvigudvalget bl.a. i forbindelse med de årlige budgetdrøftelser. Også denne drøftelse er af afgørende betydning, da Sydslesvigudvalget har ret til at rådgive Kirkeministeriet. Ved disse drøftelser er DKS repræsenteret ved forretningsudvalget.

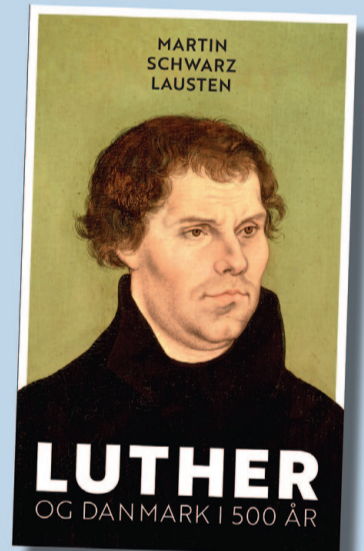
Indtil nu har DKS kunnet arbejde med et fuldtalligt Kirkeråd. Vi håber, at det må fortsætte sådan efter den 7. november. De 3 præster i rådet vælges på skift mellem de 6 kredse. En vedtægtsændring på Kirkedagen i år åbner for, at der kan vælges en præst i den kreds, der ikke står for tur, hvis det viser sig umuligt at vælge i kredsen, der egentlig har muligheden. Det bliver spændende. Gode arbejdsår venter.

*Viggo Jacobsen
Provst i Flensborg*

En Tour de Force gennem 500 års dansk kirkehistorie

DET ER ALDRIG for sent at tage en god bog ned fra boghandlerens reoler. Så falder man over bogen Luther og Danmark i 500 år skrevet af Martin Schwarz Lausten – så tag den! Især hvis man gerne vil vide mere om reformationens mangegrenede udformning i Danmark gennem 500 år.

Bogen begynder med en kort introduktion til Luther selv og hans tanker. Derefter følger vi disse tankers indtog og betydning i Danmark fra Christian 2. og frem til vor tid. De skiftende århundreder er som et pendul, der svinger frem og tilbage, mellem hvad der for nogle var Luthers sande lærer til det rene kætteri, og man undres og fascineres over de forskellige forståelser af Luther. For rationalisterne omkring jubilæet i 1817 var tanken, at 'troen ikke er det vigtigste, men anvendelsen af den i livet', så vi bliver 'bedre, dydigere og lykkeligere Mennesker'. Tilmeld bærer reformationens fest præg af at være et ønske om en foreningsfest, hvor de før adskilte kristne atter mødes også katolikker og Zwinglianerne. Den senere biskop J.P. Mynster gjorde op med disse tanker og betonedede vigtigheden af troen på Jesus som menneskets forsoner og ikke som en stor lærermester. Endvidere gjorde han op med de økumeniske tanker og sagde: 'Vel skal man bedømme andre kristne med mildhed, og vel er det samme Gud, vi dyrker, men man skal ikke foregive en enighed, hvor den vitterligt ikke er til stede.'

Tiden læger ikke alle sår

Skønt der har været adskillige forsøg på at nå til forsoning med den katolske kirke skabte det alligevel voldsom debat da Paven i 1989 besøgte Danmark. Igen spiller Luther en ikke uvæsentlig rolle. Selvom Paven blev modtaget med høflighed og budt velkommen af statsministeren og dronningen, var der andre som tog bladet fra munden. Leif Grane, professor ved Det Teologiske Fakultet sagde: 'I verdslig henseende kan man godt modtage den gamle mand, men for kirken må det være anderledes'. 'Kirken skal enten ignorere besøget eller sige paven imod.' Kort sagt: 'Enten bliver han mødt med en kold skulder eller med en varm lussing!' Det er næsten unødvendigt at fortælle, at Leif Grane var den der på sin tid kendte mest til Luther og hans tanker.

En særdeles givende forelæsning

Da jeg læste på Det Teologiske Fakultet var jeg så privilegeret at deltage i Martin Schwarz Laustens forelæsninger. Efter at have læst ganske få sider i Luther og Danmark i 500 år, var det som om tiden blev rullet tilbage, og jeg sad og lyttede til hans ualmindelig vidende gennemgang af kirkehistorien. Ønsker man samme oplevelse, kan jeg anbefale, at man læser bogen.

Jacob Ørsted

*Luther og Danmark i 500 år
Martin Schwarz Lausten
Gaads Forlag, pris: 349,95 kr.*